

Porovnání pojetí práva v díle Franze Kafky a Friedricha Dürrenmatta

Abstrakt

Právo a literatura je v Česku stále málo prozkoumaným oborem, který by měl být dále rozvíjen, zejména prostřednictvím dvou tolik odlišných spisovatelů, jakými byli Franz Kafka a Friedrich Dürrenmatt. Jejich díla jsou postavena na odlišných principech, a o to lépe se ve výkladu práva doplňují. Kafka konstruuje právní labyrint, z něhož není možné uniknout, Dürrenmatt skrze právní realičnost ukazuje rozevřené nůžky mezi právem a spravedlností. Oba dva pak využívají literaturu k pokládání otázek, na něž v platném právu není prostor, měly by však být základem pro každého právníka.

Pokud něco oba autory spojuje, tak je to vědomí, že skrze právo nemohou slabí dosáhnout spravedlnosti. Užívají zákony jako nástroje mocných k jednání, které se přiči morálce, ale je po právu nebo přinejmenším není právem nijak potrestáno. Když je Josef K. v Procesu odsouzen k smrti, aniž by pravděpodobně spáchal jakýkoliv trestný čin, je Gastman v Soudce a jeho kat zločincem z povolání, aniž by ho po čtyřicet let stihl byť sebemenší trest.

Právě trest hraje u Kafky i Dürrenmatta zásadní roli. Je symbolickým vrcholem jejich děl, který někdy znamená zkázu a jindy vykoupení. S trestem se pak ne vždy musí pojit vina, minimálně ne ta právní, především Dürrenmatt klade na čtenáře mnoho otázek týkajících se morální či metafyzické viny. A může být vůbec někdo nevinen, nebo je nevina jen stav, kdy se ještě neprojevila vina, ptá se ve svých knihách Kafka. Ať už je jeho soudcem příroda, soud v podkroví nebo otec hlavní postavy, vždy dochází k nejvyššímu trestu, jako kdyby nebylo nikdy možné vině alespoň částečně uniknout.

Výklad práva je výsostná disciplína právníků. Výklad morálky již o poznání méně. Kafka s Dürrenmattem nám kvalitní literární formou umožňuje analyzovat právo a právní principy a vnitřně je porovnat s vlastními hodnotami. Ať již tento proces, vnitřní, nikoliv soudní, dopadne jakkoliv, je nutné jej minimálně provést.

Klíčová slova: Franz Kafka, Friedrich Dürrenmatt, Právo a literatura